

Warszawa, dnia 20 sierpnia 2019 r.

1137 /2019/52959/JJe/ZG/

Szanowny Pan

dr n. med. Ryszard Wardeński

Dyrektor Krajowego Ośrodka

Zapobiegania Zachowaniom

Dyssocjalnym

ul. Zalesie 1A

09-500 Gostynin

Szanowny Panie Dyrektorze,

I. Wstęp

Do Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka (dalej: Fundacja, HFPC) zwrócił się Pan ██████████, pacjent Krajowego Ośrodka Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym w Gostyninie (dalej: KOZZD, Ośrodek). Zasygnalizował on problem związany z zachowaniem tajemnicy korespondencji w KOZZD.

II. Stan faktyczny

Pan ██████████ napisał do Fundacji z prośbą o pomoc. Odmówił on jednak przyjęcia listu z odpowiedzią od HFPC ze względu na konieczność poddania koperty kontroli zawartości pod kątem sprawdzenia, czy nie zawiera ona niebezpiecznych przedmiotów. Fundacja została o tym fakcie poinformowana przez Dyrektora KOZZD w piśmie z dnia 30 kwietnia 2019 r. (znak: KOZZD/KD/369/2019). Nieotwarty list HFPC, wraz z pismem Dyrektora i adnotacją p. ██████████ na kopercie został odesłany do Fundacji. Pan ██████████ również przekazał tę informację prawnikowi HFPC w rozmowie telefonicznej.

Zdaniem p. ██████████ konieczność kontroli zawartości koperty narusza tajemnicę korespondencji.

III. Stan prawny

Helsińska Fundacja Praw Człowieka pragnie podkreślić, że *ustawa z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób* nie reguluje kwestii kontroli korespondencji przebywających w Ośrodku pacjentów. Wymóg poddania kontroli przychodzącej korespondencji do KOZZD wprowadził wewnętrzny *Regulamin organizacyjno-porządkowy pobytu pacjenta w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym w Gostyninie z dnia 4 stycznia 2019 r.* (dalej: regulamin), ze zmianami wprowadzonymi *aneksem nr 1 z dnia 11 lutego 2019 r.* Zgodnie z § 16 regulaminu, pacjent otwiera korespondencję w obecności sekretarki medycznej i wyjmuje jej zawartość, a sekretarka sprawdza ją pod kątem bezpieczeństwa, nie czytając treści. Spod tego wymogu wyjęta jest korespondencja przychodząca z sądów, prokuratur, Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, Biura Rzecznika Praw Pacjenta oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu.

Pragniemy poinformować, że zgodnie z art. 49 Konstytucji, ograniczenia ochrony tajemnicy komunikowania się mogą nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony. Pozbawienie wolności nie jest równoznaczne z zasadnością każdego ograniczenia wolności i tajemnicy komunikowania się. Na organach władzy publicznej ciąży nie tylko obowiązek zapewnienia możliwości komunikowania się, ale i zachowania poufności korespondencji¹.

Ponadto, na podstawie art. 31 ust. 3 Konstytucji „ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób.” Niespełnienie wymogu ustawowego stanowi przesłankę niezgodności takiego ograniczenia z art. 49 Konstytucji, co zostało

¹ M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86*, Warszawa 2016

podkreślone przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 21 kwietnia 2015 r. (sygn. akt U 8/14)².

Trybunał we wskazanym powyżej orzeczeniu podniósł, iż „skoro w myśl rozwiązań gwarancyjnych Konstytucji jednostka może być pozbawiana swoich wolności i praw tylko na podstawie przepisów zawartych w ustawie, to ustawodawca ma obowiązek kompletnego i całościowego ujęcia ograniczeń wolności wyrażonych w Konstytucji. Niedopuszczalne są przy tym upoważnienia blankietowe, pozostawiające organom upoważnionym swobodę określania ograniczeń wolności i praw.” Trybunał potwierdza tym samym konieczność istnienia wyraźnego, konkretnego upoważnienia rangi co najmniej ustawowej do podejmowania przez organy publiczne działań ingerujących w sferę konstytucyjnych praw jednostek.

Co więcej, Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych wolności (dalej: EKPCz, Konwencja) w art. 8 ust. 2 stanowi, że „niedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa, z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwom, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób.” Chroniona w art. 8 Konwencji tajemnica korespondencji oznacza bezpośrednie komunikowanie się za pośrednictwem pisma lub środków technicznych z konkretnie oznaczonymi osobami³. Tajemnica korespondencji nie jest ograniczona do samej treści listu, ale również do zawartości paczki⁴ czy szczegółów związanych z korespondencją. Otwieranie korespondencji, nawet bez czytania jej treści, stanowi ingerencję w tajemnicę komunikowania się⁵.

Tajemnica korespondencji ma również zastosowanie w sytuacji, gdy adresatem lub nadawcą jest osoba pozbawiona wolności⁶. Choć Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu nie wyklucza pewnego ograniczenia tajemnicy korespondencji w takich

² OTK Seria A 2015 nr 4, poz. 49

³ L. Garlicki, P. Hofmański, A. Wróbel, *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Komentarz do artykułów 1–18. Tom I. Komentarz. Warszawa 2010*

⁴ X przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, skarga nr 7308/75, za: *Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights. Right to respect for private and family life, home and correspondence*, European Court of Human Rights, https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_8_ENG.pdf (dostęp: 25.06.2019)

⁵ Faulkner przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, skarga nr 37471/97; tamże

⁶ Silver i inni przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, skargi nr 5947/72, 6205/73, 7052/75, 7061/75, 7107/75, 7113/75, 7136/75; tamże

przypadkach, musi ono spełniać wymogi stawiane przez art. 8 ust. 2 EKPCz – ograniczenie musi być każdorazowo wyrażone w ustawie i być konieczne ze względu na wymienione cele. Dla zapewnienia legalności formalnej wszelkiej ingerencji w tajemnicę korespondencji konieczne jest, by jej podstawa prawna była precyzyjna, dostępna i obwarowana odpowiednimi gwarancjami⁷.

Kontrola dopuszczalności ograniczenia prawa do poszanowania korespondencji przeprowadzana przez Europejski Trybunał Praw Człowieka sprowadza się do postawienia kolejno następujących pytań: czy wkroczenie to oparte jest na wyraźnym upoważnieniu ustawowym; czy służy ono realizacji wskazanych w art. 8 ust. 2 „prawowitych celów”; oraz czy jest ono niezbędne oraz proporcjonalne w stosunku do zamierzonego celu.⁸ Przesłanki te muszą być spełnione łącznie, zatem negatywna odpowiedź na którekolwiek ze wskazanych pytań prowadzi do stwierdzenia niezgodności badanego ograniczenia z Konwencją.

IV. Podsumowanie

Mając na uwadze powyższe, Helsińska Fundacja Praw Człowieka pragnie zasygnalizować Panu Dyrektorowi, że ograniczenie tajemnicy korespondencji na podstawie wewnętrznego Regulaminu organizacyjno-porządkowego pobytu pacjenta w KOZZD w Gostyninie może stanowić naruszenie standardów konstytucyjnych oraz konwencyjnych, w szczególności obowiązku wyrażenia takiego ograniczenia w ustawie. W związku z powyższym zwracamy się do Pana Dyrektora z prośbą o odniesienie się do opisanego problemu.

W imieniu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka

Łopusz Wynery Maciejewski

Helsińska Fundacja Praw Człowieka
SEKRETARZ ZARZĄDU

Piotr Kładoczny

⁷ L. Garlicki, P. Hofmański, A. Wróbel, *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Komentarz do artykułów 1–18. Tom I. Komentarz.* Warszawa 2010

⁸ L. Garlicki, P. Hofmański, A. Wróbel, *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Komentarz do artykułów 1–18. Tom I. Komentarz.* Warszawa 2010